Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Český jazyk

Teze disertační práce

Mluvenost v dialogické elektronické komunikaci

Orality in dialogic computer-mediated communication

Zuzana Laubeová

školitel: prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.

2020

1. Úvod

V disertační práci se zaměřujeme na analýzu tří vybraných žánrů psané elektronické komunikace (internetových diskusí, diskusních fór, veřejných facebookových statusů) a porovnáváme je s mluvenou komunikací, přičemž vycházíme z předpokladu, že s rozdílným jazykovým modem či komunikační platformou může dojít ke změně v užívání jazykových prostředků. V této práci zcela opomíjíme neelektronickou psanou komunikaci, např. beletrii, soukromé dopisy, přestože jsme si vědomi toho, že by pro úplnost měla být zahrnuta do výzkumu. Není však v našich silách pokrýt tuto oblast ve stejné míře jako mluvenou a psanou elektronickou komunikaci, proto zájemce o srovnání s neelektronickým psaným jazykem odkazujeme na jiné studie, např. kolektivní práci Cvrčka et al. (2018b, v tisku).

Jakkoli se z výše uvedeného může zdát, že více pozornosti věnujeme elektronické komunikaci než mluvenému jazyku, opak je pravdou. Právě mluvená komunikace je základem, z něhož při srovnání vycházíme a k němuž se vracíme. Tento postup volíme v souladu s pojmem konceptuální mluvenosti (Koch & Oesterreicher, 1985), který v sobě zahrnuje situační a jazykové charakteristiky mluveného jazyka užívaného v běžné, bezprostřední, spontánní komunikaci blízkých osob v neformálním prostředí. Vybrané žánry elektronické komunikace by se daly touto terminologií charakterizovat jako konceptuálně mluvené a mediálně psané (Dürscheid, 2003). Cílem komparace je tedy snaha o zjištění shod a rozdílů mezi mediálně odlišnými, ale konceptuálně blízkými typy textů.

Vlastní výzkum je realizován jako analýza několika vybraných jazykových rysů považovaných za projevy spontánnosti a dialogičnosti. Mimoto analyzujeme rysy, které se nedají jednoznačně přisoudit žádnému z výše uvedených pojmů, protože souvisejí s tím, jakým způsobem si mluvčí přizpůsobuje komunikaci s ohledem na její průběh, obsah či adresáta sdělení (v textu je označujeme za rysy související s naplněním pragmatických potřeb). Při srovnání se tedy snažíme zjistit, zda je tentýž jazykový rys používán v stejné či podobné funkci a zda se nějak liší frekvenčně. Nezabýváme se tudíž jazykovými rysy specifickými pro určitý žánr nebo jazykový modus, ale snažíme se identifikovat shody a rozdíly u úzce vymezené skupiny rysů spojených s vybranými charakteristikami konceptuální mluvenosti. Dále analyzujeme jeden typ neverbálního chování, který se často objevuje v neformální mluvené komunikaci – smích. Za jeho projev v psané elektronické komunikaci považujeme emotikony, např. :-) a :-D, a v jejich analýze ukazujeme, jaké další funkce v textu zastávají.

2. Klíčové aspekty výzkumu mluveného jazyka (kap. 2.2)

Tato kapitola se zaměřuje na charakteristiku jazykových rovin neformálního mluveného jazyka; představené jazykové rysy mohou být – řečeno terminologií Kocha a Oesterreichera – jak mediální, tak konceptuální. Kromě nich jsou zde představeny tři přístupy zabývající se výzkumem mluveného jazyka (sociolingvistika, konverzační analýza, multidimenzionální analýza) a tři publikace, které se snaží vyvázat mluvený jazyk a jeho popis z vlivu psaného jazyka (Brazil, 1995; Sinclair & Mauranen, 2006; Hennig, 2006). Tyto disciplíny a publikace byly vybrány jako inspirativní zdroj pro analýzu jazykových rysů v praktické části disertační práce.

V českém prostředí lze za počátek zájmu o mluvený jazyk označit referáty (a posléze články) K. Hausenblase *O studiu syntaxe běžně mluvených projevů* a M. Grepla *K podstatě a k povaze rozdílů mezi projevy mluvenými a psanými* (1962). Studiu mluveného jazyka se předtím věnovali spíše dialektologové, neboť nářečí existuje (většinou) pouze v mluvené formě. Jak upozornil Chloupek (1962), řada jevů popisovaných jako nářeční je ve skutečnosti projevem existenčního modu.

Na fonetické rovině se regionální původ mluvčího uplatňuje zejména v užívání specifických hlásek (viz zejm. první a pátý díl *Českého jazykového atlasu*). Mezi fonetickými rysy platnými pro mluvenou češtinu ve všech oblastech České republiky bývá na segmentální rovině uváděna především zjednodušená (redukovaná) výslovnost, která může signalizovat např. nedbalost, emocionalitu, obtížnou vyslovitelnost (jak u cizích slov, tak u komplikovaných konsonantických skupin), nízký kontrast mezi sousedními hláskami (Machač & Ziková, 2013: 29). Na suprasegmentální rovině bývá jako typický zmiňován nepřízvučný začátek taktu. Nepřízvučným začátkem se může rozumět výskyt příklonek (např. *ho, ji, jsem*) nebo jakýchkoli jiných výrazů, zpravidla jednoslabičných (např. Hoffmannová & Richterová, 2015).

Významnou odlišností mluveného jazyka od psaného je rozdílná frekvence slovních druhů. Tyto odlišnosti jsou odrazem různých faktorů, např. vyšší výskyt částic v mluveném jazyce bývá vysvětlován větší mírou subjektivity, častějším uváděním vlastních názorů a postojů, u citoslovcí se může jednat o zvýšenou emocionalitu a hravost, u zájmen a příslovcí o zakotvení komunikace do časoprostoru. Nelze opominout řadu pragmatických faktorů, např. získávání času či přitáhnutí pozornosti, které vedou ke specifickému použití či polyfunkčnosti výrazů v mluveném jazyce oproti psanému. V neposlední řadě záleží samozřejmě i na tom,

podle jakých kritérií slova ke slovním druhům přiřazujeme; v neformální mluvené komunikaci je totiž často těžké slovní druh určit (zejména u příslovcí, spojek, částic).

Z pohledu flektivní morfologie patří k charakteristikám mluveného jazyka na celém území České republiky především koncovka *-(a)/(e)ma* v I pl. podstatných a přídavných jmen, zájmen i číslovek. Pro mluvenou češtinu zejména v Čechách je dále typický kondicionálový tvar 1. os. pl. slovesa *být bysme* v opozici oproti *bychom* (např. Čmejrková & Hoffmannová, 2011). V obou příkladech je nestandardní tvar užíván v komunikaci s nižší mírou oficiálnosti.

V souvislosti s lexikální rovinou bývá na předním místě zmiňována role tématu jako činitele ovlivňující výběr konkrétních lexémů (např. Čechová et al., 2008). Shromážděním tematicky dostatečně pestrého souboru mluvených textů však lze vliv tématu oslabit. Mluvenému jazyku bývá připisována sémantická neurčitost, projevující se např. užíváním vágních výrazů a konstrukcí, ale i deiktických výrazů (čímž lze vysvětlit vysokou frekvenci lexému *ten*), které propojují text s konkrétní komunikační situací, jejími účastníky a prostředím. Další lexikální charakteristikou je užívání ustálených spojení, která nabývají téměř podoby frazému (Müllerová, 2011: 157). Jejich využití je pravděpodobně motivováno omezeným časem pro produkci: čím déle mluvčí přemýšlí o vhodné formulaci, tím pravděpodobněji se slova ujme jiný mluvčí. I další charakteristiky – stručnost (např. zkratková slova, univerbizace) a expresivita (např. vulgarismy, deminutiva) – jsou ovlivněny podmínkami při produkci mluveného jazyka a celkovou dynamikou interakce.

Na syntaktickou rovinu mají více než regionální odlišnosti vliv situační podmínky vzniku textu. Plynutí v čase zapříčiňuje lineární uspořádání textu, postupné a následné kladení syntaktických konstrukcí za sebou a nemožnost editovat již vyslovené (Auer, 2009). K výrazným syntaktickým rysům patří podle Müllerové (1994, 2011) asyndetické napojování slov a vět, křížení syntaktických výpovědních perspektiv na úrovni větných i souvětných vztahů, paralelismus ve výstavbě syntaktických konstrukcí a jejich nedokončování, aditivnost, subjektivní pořadí v tematicko-rematické výstavbě, neobvyklé slovosledné postavení některých slov nebo konstrukcí, opakování výrazů i konstrukcí (včetně tzv. falešného začátku, restartu), opravy a dvojí vyjádření téhož, eliptické konstrukce atd. Syntaktická stavba mluveného textu by se tak často dala označit za útržkovitou, neurovnanou, neuspořádanou, záleží však vždy na konkrétním textu.

3. Klíčové aspekty výzkumu elektronické komunikace (kap. 2.3)

Termínem elektronická komunikace se obecně označuje jakákoli lidská komunikace zprostředkovaná elektronickými přístroji a přenášená nejčastěji internetem. Její výzkum byl v zahraniční, především anglickojazyčné lingvistice započat v 80. letech minulého století (např. Baron, 1984; Chafe & Danielewicz, 1987), zatímco v české lingvistice lze jeho počátky spatřovat spíše v průběhu 90. let (např. Čmejrková, 1997). Zájem lingvistů přitom směřoval spíše k textům určeným pouze pro internet, které se v jiné podobě ani nevyskytují; mezi nimi se vyskytují především nepřipravené, spontánně laděné texty reagující na konkrétní podnět v konkrétním čase. Jejich jazyková stránka budila pozornost nejen kvůli řadě inovací (např. akronymy častých frází), ale i kvůli jisté podobnosti s mluveným jazykem (např. zápis slov podle výslovnosti: *vždyť* vs. *dyť*) a větším začleněním obrazové složky do textu (např. emotikony). Debata o tom, zda je tento typ elektronické komunikace bližší psanému, či mluvenému jazyku, se promítla do jeho charakteristiky označením psaná mluvenost, mluvená psanost apod. Ačkoli již toto téma není v oblasti elektronické komunikace centrem zájmu a např. Baronová (2010a: 14) ho považuje za uzavřené (s výsledkem, že elektronická komunikace je bližší mluvenému než psanému jazyku), dotýká se širší problematiky žánrové pestrosti, jež je v elektronické komunikaci stále živá. Dokládají to četné práce o různých žánrech včetně jejich spojení do tzv. hybridních žánrů (např. blog: Biber & Egbert, 2016; chat: Jandová et al., 2006).

Jazyk konkrétních textů je determinován nejen jejich (a)synchronností, ale i počtem adresátů (zpravidla se rozlišuje komunikace mezi jedním původcem a jedním adresátem vs. jedním původcem a vícerem adresátů), konkrétní komunikační platformou, tj. prostředím, v němž probíhá, a mírou, s jakou je pisatel s touto platformou seznámen atd. (Herring, 2007). Pro elektronickou komunikaci v diskusních fórech a internetových diskusích považují Thurlow et al. (2004: 124) za klíčové dva faktory: rychlost komunikace a neformálnost, z nichž plyne snaha o kreativní užití psaného jazyka s využitím co nejnižšího počtu znaků, resp. úhozů do klávesnice, a zároveň rezignace na některá gramatická pravidla či zvyklosti.

Podobně jako v předchozí kapitole shrneme stručnou charakteristiku elektronické komunikace podle jazykových rovin. Za typický rys je považována fonetizace pravopisu, zohledňující především redukce, emfatické dloužení, ale i krácení vokálů, asimilace, zápis protetického *v* a iterace grafémů. Vliv mluvenosti, resp. lineárního průběhu mluvené komunikace, můžeme pozorovat v přítomnosti překlepů a odchylek v textové návaznosti, které dokládají, že pisatelé nevyužívají možnost editace textu (Čmejrková, 1997).

V oblasti flektivní morfologii si Jandová et al. (2006) při výzkumu chatu povšimli časté přítomnosti následujících jevů, které charakterizují i neformální mluvenou komunikaci: koncovky *-(a)/(e)ma* v I pl. podstatných a přídavných jmen, kondicionálového tvaru 1. os. sg, a pl. slovesa *být bysem* a *bysme*, vynechávání koncového *-l* v minulém participiu, vynechávání koncového vokálu u prézentní tvary 3. os. pl. od sloves 5. třídy (např. *čekaj*), náhrady pomocného slovesa v 1. os. sg. v minulém čase osobním zájmenem.

V řadě rysů, projevujících se nejen na syntaktické, ale např. i na lexikální rovině, se elektronická komunikace neliší od mluveného jazyka ve sféře běžného dorozumívání. Lexikální rovina je reflektována českými lingvisty často s ohledem na anglicismy (např. Lišková, 2006). Výrazným lexikálním rysem je zkracování, jež souvisí s potřebou vyjádřit se rychle a úsporně; projevuje se zejména u často užívaných českých i anglických slov, např. *pls* pro *please*, *jj* pro *jo jo*. Ze syntaktických rysů si např. Hoffmannové (2016) povšimla elipsy a redukcí, které jsou podle jejího názoru umožněny těsnou vazbou na sdílenou situaci a společné znalosti účastníků. K vnitřnímu členění elektronického textu uživatelé používají kromě interpunkčních znamének (v různých kombinacích) i emotikony.

4. Data a metoda (kap. 3.1)

Pro analýzu jazykových rysů byly použity dva jazykové korpusy dostupné přes rozhraní KonText. V případě mluvené komunikace se jednalo o korpus Ortofon (Kopřivová et al., 2017b), který zachycuje nepřipravenou, spontánní mluvu používanou v neformálních situacích mluvčími, kteří se dobře znají. Pro analýzy psaného elektronického jazyka byla použita část korpusu Koditex (Zasina et al., 2018) zahrnující tzv. vícesměrnou elektronickou komunikaci (autor je zároveň adresátem, na budování komunikace se podílejí všichni účastníci).

Volba dále analyzovaných jazykových rysů byla provedena na základě výsledků multidimenzionální analýzy českých textů (dále MDA; Cvrček et al., 2018a, 2018b, v tisku) a podle odborné literatury. V obou zdrojích byly rysy klasifikovány jako projevy neformálnosti, spontánnosti, dialogičnosti i adresnosti. Vlastní analýzy jsou většinou zpracovány na náhodných vzorcích dat, cílem analýz je totiž posouzení funkce jazykového rysu v daném kontextu (velikost náhodného vzorku byla stanovena arbitrárně, zpravidla se jednalo o 100 konkordančních řádků, v případě psaného jazyka pro každý žánr zvlášť). Způsob práce s daty, který je vlastní korpusovým analýzám, kombinujeme zejména s konverzační analýzou a interakční lingvistikou (srov. Clancy, 2016).

5. Analýza rysů spjatých s dialogičností (kap. 3.3)

Dialogičnost lze podle Müllerové (1989) nazírat ze dvou úhlů pohledu, a to jednak z hlediska výměny komunikačních rolí (mluvčí/pisatel vs. adresát), jednak jako míru explicitní adresnosti. Pro takto definovanou dialogičnost bychom mohli používat i pojem interaktivnost, který upřednostňuje procesuální pohled na komunikaci. Brazil (1995) přitom interaktivnost označuje za jednu z nejtypičtějších vlastností mluvené komunikace. V této části jsme analyzovali tři jazykové jevy, jejichž společnou vlastností je adresnost. Vzhledem k povaze analyzovaných dat jsme se nezabývali tím, jakým způsobem a zda vůbec je na tyto prostředky reagováno.

Na míru adresnosti určitého textu lze usuzovat z frekvence jevu, uvážit však je potřeba také to, zda (a nakolik) je daný jev spolehlivým ukazatelem adresnosti; tedy zda je používán pouze pro obracení se na adresáta, nebo i pro jiné účely. Pokud se zaměříme na první část této problematiky, tj. frekvenční porovnání, můžeme konstatovat, že adresnost je vzhledem ke všem třem jazykovým rysům nejvyšší v mluveném jazyce. V žánrech psané elektronické komunikace se pohybuje (s malými rozdíly) v nižší frekvenční hladině než v mluveném jazyce. Nejedná se o překvapivé pozorování, protože dané psané žánry nejsou z hlediska synchronnosti stejné jako analyzovaná mluvená komunikace.

Co se týče posouzení jednotlivých jevů jako prostředků adresnosti, lze říci, že dva rysy – zájmena 2. osoby a nominální oslovení – adresnost vyjadřují ve většině případů, třetí rys – otázky – ji vyjadřuje stoprocentně. U zájmen pro 2. osobu i nominálního oslovení byly do analýzy zahrnuty i výskyty, které jsou již úplně nebo částečně užívané v jiné funkci, např. kolokace *ty jo* nebo oslovení *ty vole*. Analýzy u těchto dvou rysů spíše než na neadresnost některého slova či slovního spojení poukázaly na limity operacionalizace. Pro její zlepšení by bylo nutné vydělit a zvlášť analyzovat slova či kolokace, jejichž současná převažující funkce se liší od původní. U otázek se způsob jejich operacionalizace nakonec ukázal pro naši analýzu jako výhodný: identifikace jevu v datech pomocí otazníku na konci repliky/věty nevedla pouze k vyhledání otázek, ale i k nalezení případů, ve kterých je otazník připojen ke slovu užitému ve funkci výzvy adresáta k reakci. Za explicitní prostředek adresnosti tedy lze považovat i samotný symbol otazníku.

6. Analýza rysů spjatých se spontánností (kap. 3.4)

Za jazykové projevy spontánnosti jsme vybrali opakování slov a výskyt překlepů, přeřeknutí a fragmentů slov. Na rozdíl od druhého rysu lze motivaci pro opakování stejných slov za sebou

postihnout jednoznačně: v mluvené komunikaci se jedná o spolupůsobení časového tlaku se snahou vyjádřit se nebo zachovat si slovo, v psané elektronické komunikaci o nepozornost pisatele ve smyslu absentujícího nebo nedostatečně pozorného přečtení svých vlastních slov. Tyto důvody jsou platné i pro druhý rys, avšak zejména v mluveném jazyce je výskyt přeřeknutí a slovních fragmentů ovlivněn dalšími faktory, z nichž jsme v analýze poukázali např. na hláskové složení slova, individuální řečové chování a průběh komunikace.

V obou komunikačních modech jsme nalezli podobné charakteristiky pro oba rysy, přestože frekvenčně se liší (převažuje vždy výskyt v mluveném jazyce). Ačkoli je četnost rysu často prvním a zpravidla nejzásadnějším ukazatelem odlišností mezi komunikačními mody, při analýze rysů spjatých se spontánností bylo nutné usouvztažnit ji s možnostmi daného komunikačního modu a potenciálními důvody pro výskyt obou jevů. Z toho hlediska se oba vybrané rysy jeví jako vhodně vybrané, neboť jsou skutečně projevem spontánnosti.

7. Analýza rysů souvisejících s naplněním pragmatických potřeb (kap. 3.5)

V této části jsme analyzovali tři jazykové rysy (diskurzní markery – DM[1], pronoun non-dropping, iteraci grafémů), jejichž výskyt je ovlivněn vnětextovými – pragmatickými – důvody. Ačkoli každý rys náleží jiné rovině (DM lexikální, pronoun non-dropping syntaktické, iterace grafémů grafické), důvody ovlivňující jejich výskyt jsou podobné, byť v případě iterovaných grafémů se často jedná o grafickou nápodobu či simulaci zvuku. Důvody můžeme rozdělit do tří skupin podle toho, k čemu se bezprostředně vztahují: 1) vzájemný kontakt mluvčího/pisatele s adresátem (např. souhlas, výzva adresáta k reakci), 2) modifikace komunikačního procesu (např. prodlužování repliky za účelem získat čas), 3) modifikace textu (např. zdůraznění části textu, nejistota ohledně pravdivosti sdělení). Jedná se o vzájemně provázané skupiny (např. při modifikaci textu může zároveň dojít k modifikaci komunikačního procesu), které se uplatňují v různé míře v mluveném a psaném elektronickém jazyce.

Rozdíl mezi jazykovými mody se výrazně projevil u rysu pronoun non-dropping v jeho vyšší frekvenci v mluveném jazyce. U rysu DM se rozdíly mezi mody a žánry liší v závislosti na konkrétním DM. Pouze u slov *fakt* a *třeba* můžeme říci, že existuje výrazný rozdíl v zastoupení jedné a téže funkce těchto výrazů v mluveném jazyce oproti psanému elektronickému jazyku. Naopak u slova *jo* byly v obou komunikačních modech nalezeny stejné funkce, ale v mluveném jazyce bylo jejich zastoupení vyrovnanější než v psaných

[1] Jednalo se o následující: *fakt*, *jo*, *třeba*, *víš*, *že jo*.

žánrech, ve kterých převažovala jedna funkce. U dalších dvou DM se vždy výrazněji odlišoval jeden žánr: u slova *víš* diskusní fóra, u kolokace *že jo* internetové diskuse. U posledního jevu – iterace grafémů – jsme mluvená data použili pro ověření, zda má tento jev oporu v mluveném jazyce.

8. Analýza neverbální komunikace na příkladu smíchu (kap. 3.6)

Smích představuje specifický druh mimického chování, který podle Glenna a Holtové (2016: 6) postrádá sémantiku a lingvistický obsah, avšak jehož různé formy (tj. způsoby, jak se člověk směje) mají komunikační efekt. Distinktivním rysem smíchu je v porovnání s řečí jeho sdílení mezi účastníky komunikace, byť ne vždy je smích souběžný (Jeffersonová et al., 1977). S vymezením smíchu souvisí i popis toho, co je úsměv. V naší práci postačí laické odlišení pomocí percepce: úsměv je vnímán vizuálně, zatímco smích také akusticky.

Smích může plnit různé funkce, z nichž se nejčastěji uvádí signalizace humoru. Jeffersonová (1984) upozornila na další funkci, která se objevuje zejména v delikátních situacích, např. při konfliktu, řešení problému či v trapných chvílích: smích se v nich uplatňuje jako prostředek pro zdolání obtíží. Ačkoli se v principu lze smát čemukoli a kdykoli, hledání příčiny smíchu začíná vždy analýzou daného projevu – zda a kde se v něm vyskytuje něco, čemu se lze smát. Typicky se jedná o souběžné nebo bezprostředně následující umístění příčiny a smíchu samého (např. Glenn, 2003).

Smích lze lexikálně vyjádřit dvěma způsoby: pomocí lexémů, které přímo pojmenovávají toto chování (např. sloveso *smát se*), nebo pomocí lexikalizovaných citoslovcí obsahujících slabiky *ha/cha*, *he/che*, *hi/chi*, *ho/cho*. V psané elektronické komunikaci se však uplatňuje další způsoby záznamu – např. emotikony a akronymy. Jejich využití se však neomezuje pouze na smích.

Ničím nezprostředkovaná mluvená komunikace je primárním prostředím smíchu, zatímco do psaného textu se smích dostává až sekundárně prostřednictvím různých konvencionalizovaných způsobů a jeho výskyt je ovlivněn vědomým rozhodnutím pisatele, které zahrnuje nejen způsob kódování (záznamu) smíchu, ale i jeho pozici v textu. Předmětem první studie, provedené pouze na mluvených datech, byla proto snaha zjistit, jakou funkci má smích pro průběh komunikace a čím je jeho výskyt ovlivněn. Ve druhé studii, realizované na psaných datech, jsme se zabývali záznamem smíchu v psaných elektronických textech pomocí emotikonů. Smích vyjádřený akronymy jsme kvůli nedostatku dat neanalyzovali.

Při analýze smíchu v korpusu Ortofon jsme vycházeli z jeho dvojí anotace: na tzv. metajazykové rovině jsou značeny úseky, ve kterých je slyšet pouze smích, na ortografické rovině je zaznamenána řeč modifikovaná smíchem. Pro analýzu jsme tedy vybrali jednu nahrávku a v ní ručně značili úseky, ve kterých se objevuje smích bez ohledu na řeč. Ačkoli se veškeré závěry vztahují pouze k jediné nahrávce, domníváme se, že některá pozorování lze formulovat obecně.

Prvním z těchto pozorování je skutečnost, že smích nevzniká náhodně. Jeho příčinu lze vysledovat v předchozí řeči komunikantů, příp. v prostředí, ve kterém se komunikace odehrává. Smích je v neformální spontánní komunikaci většinou sdílený. V analyzované nahrávce se mluvčí střídali v zahájení úseku se smíchem, tj. řekli něco, co vyvolalo smích. V tomto případě je nutno zmínit tři případy, ve kterých žena vyvolala mužův smích, aniž by se sama zasmála (nebo aniž by se smích projevil při její řeči). V případě muže jsme nic takového nezaznamenali. Není překvapivé, že délka úseků, v nichž byl zaznamenán pouze smích jednotlivce, byla v celkovém srovnání kratší než délka úseků se smíchem obou mluvčích.

V téměř jedenáctiminutové nahrávce se objevilo 27 úseků se smíchem, které celkově pokrývají cca 2 minuty. Tematická náplň těchto úseků se týkala běžného života, a to jak osob, tak činností. Ukázalo se, že pro vznik smíchu u obou mluvčích je důležité sdílení kontextu, resp. vzpomínky na určitou situaci. V úsecích vztahujících se např. k fotbalu byl slyšet pouze smích jednotlivce – muže, který se fotbalového zápasu zúčastnil. Absenci slyšitelného smíchu druhé mluvčí můžeme v těchto úsecích přisoudit jak různému smyslu pro humor, tak špatnému způsobu podání. Nesmíme ani zapomínat na to, že mluvčí mohla reagovat úsměvem, což z analyzovaných dat nezjistíme.

O působení smíchu na průběh rozhovoru můžeme říci pouze to, že v analyzované nahrávce se jednalo o pozitivní vliv na rozvoj komunikace. Smích byl pravidelně rozložen v celé nahrávce a nikdy nedošlo kvůli výskytu smíchu k úplnému zastavení výměny replik. Smích byl pro rozvoj témat spíše podporou.

Ve druhé studii jsme se zabývali popisem emotikonů a emoji v korpusu Koditex. Zjistili jsme, že emotikony jsou zde zastoupeny ve všech třech žánrech, zatímco emoji pouze ve dvou (v diskusních fórech zcela marginálně). Nejvíce se v datech objevovaly emotikony vyjadřující úsměv :-) a smích :-D; u emoji byl nejčastějším 😄, také vyjadřující smích.

Kromě frekvenčního porovnání jsme se zaměřili i na analýzu pozice emotikonu v případě použití interpunkce. Mezi emotikony a emoji se u souvýskytu s koncovou interpunkcí projevila odlišná tendence: emotikon byl umisťován za koncovou interpunkci, zatímco emoji před ní. Postavení emotikonu před interpunkci se ukázalo jako frekventované v případě pokračovací interpunkce, a to zejména v příspěvcích z internetových diskusí. I přes tato pozorování je ve všech žánrech nejčastější vynechání koncové interpunkce, pokud je na konci věty či celého textu použit emotikon – ten ji tak do značné míry supluje.

Součástí popisu emotikonů byla dále analýza funkcí emotikonů :-) a :-D a emoji 😄 včetně variant. Při analýze jsme identifikovali šest funkčních skupin (vtip, smích, výsměch, ironie, omluva/prosba/žádost, nespecifikované pozitivní působení), přestože je jednoznačné určení v řadě případů značně diskutabilní. To demonstruje skutečnost, že jsme většinu výskytů emotikonu :-) (bráno s ohledem na všechny tři žánry elektronické komunikace dohromady) přiřadili k posledně jmenované skupině, jež sdružuje všechny možné interpretace úsměvu. Interpretace tohoto emotikonu jako úsměvu, kterou uvádí různé seznamy emotikonů, se tedy zdá být na místě.

Podobně je tomu u emotikonu :-D a emoji 😄, jejichž význam je popisován jako smích. U obou byla funkce smíchu (včetně skupiny negativního smíchu – výsměchu) výrazně často zastoupena. Těmto dvěma funkčním skupinám konkurovala u všech tří analyzovaných jednotek skupina, v níž byl emotikon či emoji signálem vtipu.

9. Závěr

Tato disertační práce byla zaměřena na porovnání jazyka v neformálních mluvených interakcích s neformální psanou komunikací realizovanou v diskusních fórech, internetových diskusích a facebookových statusech. Mluvenou i psanou komunikaci přitom spojuje následující charakteristika: jedná se o dialogy, v nichž mluvčí/pisatelé participují dobrovolně, délka ani tematika není předem dána. Pro oba typy dále platí, že mluvčí a pisatelé se v daném prostředí scházejí pravidelně, takže komunikace v něm není neobvyklá – naopak v elektronickém prostředí je hlavním účelem jeho existence. Pro zjednodušení jsme tyto mluvené a psané dialogy nazývali neformálními, čímž odkazujeme k chování mluvčích/pisatelů v popsaných podmínkách: participanti vědí, že nekomunikují v žádné oficiální situaci, ani po nich není vyžadována žádná příprava, aby se mohli zapojit, takže se mohou chovat přirozeně, reagovat a vyjadřovat se spontánně (Koch & Oesterreicher, 1985).

Obecně lze říci, že mezi zkoumanými neformální mluvenými a psanými elektronickými texty jsou pouze malé rozdíly (viz dále). Tento závěr je nutno nazírat jako dílčí, protože jsme nepracovali s neformálními neelektronickými psanými texty, např. dopisy.

Rozdíly mezi mluvenými a psanými texty se projevují již na úrovni frekvence slovních druhů. Zatímco poměr sloves je v obou modech i v psaných žánrech téměř stejný, v dalších plnovýznamových slovních druzích se s výjimkou číslovek ukazují výrazné rozdíly. Zastoupení těchto slovních druhů rozděluje zkoumané žánry elektronické komunikace na dvě skupiny: diskusní fóra, jež se v tomto blíží neformálním mluveným textům, a internetové diskuse s facebookovými statusy, které se chovají stejně jako neelektronické psané texty. Pro mluvené texty a diskusní fóra platí nižší zastoupení podstatných a přídavných jmen společně s vyšším podílem zájmen a příslovcí. Mezi dvěma zbylými psanými žánry jsou podíly těchto slovních druhů odlišné pouze minimálně. U zbylých slovních druhů převládá rozdíl mezi mluveným a psaným modem: nižší frekvenční podíl předložek v kombinaci s vyšším podílem spojek, částic a citoslovcí pro mluvený jazyk a přesně opačný poměr pro psaný.

Aspekt dialogičnosti jsme zkoumali prostřednictvím otázek, zájmen pro 2. osobu a nominálního oslovení. Uvedené rysy představují tři různé způsoby, kterými je při výměně komunikačních rolí v psaném i mluveném dialogu akcentován rozdíl mezi mluvčím/pisatelem a adresátem. Otázky a nominální oslovení představují explicitní výzvu mířenou na konkrétního adresáta, čímž dochází k výměně rolí, zatímco zájmena pro 2. osobu nejsou na první pohled přímou výzvou, přestože tak mnohdy fungují. Tato adresnost je s ohledem na frekvenci zkoumaných rysů nejvyšší v mluvených textech; v žánrech psané elektronické komunikace se frekvenčně nevyjevuje žádná tendence směřující k označení jednoho žánru za bližší k mluvenému jazyku. Funkční užití daných rysů poukazuje na to, že srovnáváme texty s jiným nastavením podmínek produkce.

Aspekt spontánnosti byl zkoumán prostřednictvím dvou jazykových rysů, které lze chápat jako dysfluence na úrovni větné (opakování stejných slov) a úrovni slovní (přítomnost slovních fragmentů, překlepů a přeřeknutí). Jejich výskyt nebyl v žádném jazykovém modu natolik výrazný, aby došlo k narušení souvislosti a plynulosti textu. Nalezení těchto jevů v obou jazykových modech skutečně prokazuje neformální charakter zkoumaných textů, v nichž není nutné trvat na bezchybné podobě výsledného textu. Stejně jako u předchozích tří rysů mají i rysy spontánnosti vyšší frekvenci v mluvených než v psaných textech. Pro psané texty bychom za výraznější indikátor spontánnosti označili fragmenty slov a překlepy, které jsou častější než opakování slov a které vykazují řadu shodných projevů v obou jazykových

modech, např. nejčastějším druhem odchylky od standardní podoby slova byla záměna hlásky/písmena, která ze slova činí neexistující nebo zcela jiný lexém. Opakování slov se bez ohledu na jazykový modus nejčastěji týká neplnovýznamových slov, tento rys se proto dá považovat za projev neformálnosti obecně. Nejvíce se mluveným textům podobaly facebookové příspěvky, v nichž se na rozdíl od zbylých psaných žánrů opakovala hlavně responzní a kontaktová slova. Rozdíl mezi mody se u tohoto jevu projevil v častějším opakování substantiv a celkově delších slov (měřeno počtem slabik).

Analýza dalších tří jazykových rysů (diskurzních markerů, pronoun non-dropping, iterace grafémů) ukázala, že jsou tyto prostředky užívány v neformálních mluvených i psaných textech totožným způsobem pro přizpůsobení komunikace individuálním potřebám mluvčího/pisatele v aktuální situaci. Konkrétně se to týkalo kontaktu mluvčího/pisatele s adresátem, modifikace komunikačního procesu a modifikace textu. Dílčí výsledky u jednotlivých rysů opět ukazují rozdílnou frekvence mezi jazykovými mody, avšak stejné funkční využití, např. u vybraných diskurzních markerů (*fakt*, *jo*, *třeba*, *víš*, *že jo*) se liší pouze podílem konkrétních diskurzněmarkerových funkcí, který může být ovlivněn velikostí zkoumaných vzorků. Výraznou shodu mezi mluveným a psaným jazykem ukazuje funkční a kontextová analýza rysu pronoun non-dropping. Takové tvrzení nemůžeme u iterace grafémů poskytnout, protože jsme její výskyt v mluveném jazyce neanalyzovali funkčně, avšak z dotčených lexémů a jejich kontextu jasně vyplývá, že iterace je v psaném textu motivována snahou znázornit zvuk, resp. výslovnost v konkrétním kontextu, pomocí níž mluvčí/pisatel znázorňuje např. délku objektu, vzdálenost, ale i váhání.

Konečně i poslední část analýzy, týkající se smíchu a emotikonů jakožto jeho projevu v psaných textech, potvrdila blízkost neformální mluvené a psané elektronické komunikace. Emotikon :-D si i přes postupné rozšiřování funkcí udržuje svůj status indikátoru smíchu. Naopak emotikon :-), jehož hlavním významem by měl být úsměv, je při své iteraci (zopakování) funkčním ekvivalentem emotikonu :-D. Míra, s jakou jsou oba pozitivní emotikony schopny reprezentovat smích, je však, uvážíme-li škálu pousmání – úsměv – zasmání – smích, jejich inherentní vlastností. Co se naopak jeví jako důležité, je skutečnost, že pisatelé cítí potřebu označit emotikonem adresátovi část textu, kterou považují za hodnou zasmání. V rámci žánrů elektronické komunikace se nejvíce emotikonů i emoji objevovalo ve facebookových příspěvcích.

Zkoumané jazykové rysy tedy ukázaly, že rozdíly mezi mluvenými a psanými elektronickými texty jsou většinou ve frekvenci rysu, nikoli v jeho funkci. Ačkoli považujeme frekvenci za

důležitou, zejména proto, že je často prvním a nápadným indikátorem rozdílu, teprve funkční analýza může tuto změnu řádně postihnout. Funkční využití rysu nám ještě sloužilo pro ověření, zda lze rys považovat za reprezentanta charakteristiky, k níž byl na základě odborné literatury přiřazen. Mluvená komunikace realizovaná mezi lidmi v blízkém vztahu a v soukromém prostředí se potvrdila jako primární zdroj jazykových projevů neformálnosti a internetové diskuse, diskusní fóra a facebookové příspěvky jako oblast psané komunikace, jíž je vlastní neformální jazykový projev odvozený ze způsobu, jakým pisatelé mluví. Náš výzkum u iterace grafémů a emotikonů zároveň prokazuje tvrzení Herringové (2012), že v psané elektronické komunikaci přebírá grafická rovina funkce prozódie.

Citovaná literatura

Auer, P. (2009). On-line syntax: Thoughts on the temporality of spoken language. *Language Sciences*, *31*, 1–13.

Baron, N. S. (1984). Computer mediated communication as a force behind language change. *Visible Language*, *18*(2), 118–141.

Baron, N. S. (2010). *Always On: Language in an Online and Mobile World*. Oxford: Oxford University Press.

Biber, D., & Egbert, J. (2016). Register variation on the searchable web: a multi-dimensional analysis. *Journal of English Linguistics*, *44*(2), 95–137.

Brazil, D. (1995). *A Grammar of Speech*. Oxford: Oxford University Press.

Clancy, B. (2016). *Investigating Intimate Discourse*. Milton Park/New York: Routledge.

Cvrček, V., Komrsková, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., Řehořková, A., & Zasina, A. J. (2018a). From extra- to intratextual characteristics: Charting the space of variation in Czech through MDA. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*. https://doi.org/10.1515/cllt-2018-0020

Cvrček, V., Komrsková, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., Řehořková, A., & Zasina, A. J. (2018b). Variabilita češtiny: Multidimenzionální analýza. *Slovo a slovesnost*, *79*(4), 293–321.

Cvrček, V., Laubeová, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., Řehořková, A., & Zasina, A. J. (v tisku). *Registry v češtině*.

Čechová, M., Krčmová, M., & Minářová, E. (2008). *Současná stylistika*. Praha: NLN.

Čmejrková, S. (1997). Čeština v síti: Psanost či mluvenost? (O stylu e-mailového dialogu). *Naše řeč*, *80*(5), 225–247.

Čmejrková, S., & Hoffmannová, J. (Eds.). (2011). *Mluvená čeština: Hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia.

Dürscheid, C. (2003). Medienkommunikation im Kontinuum von Mündlichkeit und Schriftlichkeit. Theoretische und empirische Probleme. *Zeitschrift für angewandte Linguistik*, *38*, 37–56.

Glenn, P. (2003). *Laughter in Interaction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Glenn, P., & Holt, E. (2016). Introduction. In P. Glenn & E. Holt (Eds.), *Studies of Laughter in Interaction* (s. 1–22). London: Bloomsbury Academic.

Grepl, M. (1962). K podstatě a povaze rozdílů mezi projevy mluvenými a psanými. In *Otázky slovanské syntaxe: Sborník brněnské syntaktické konference 17.-21.IV.1961* (s. 342–345). Praha: SPN.

Hausenblas, K. (1962). O studiu syntaxe běžně mluvených projevů. In *Otázky slovanské syntaxe: Sborník brněnské syntaktické konference 17.-21.IV.1961* (s. 313–323). Praha: SPN.

Hennig, M. (2006). *Grammatik der gesprochenen Sprache in Theorie und Praxis*. Kassel: Kassel University Press.

Herring, S. (2007). A faceted classification scheme for computer-mediated discourse. *Language@Internet*, *4*(article 1).

Herring, S. (2012). Grammar and electronic communication. In C. A. Chapelle (Ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Dostupné z http://info.ils.indiana.edu/~herring/e-grammar.pdf

Hoffmannová, J. (2016). Internetová čeština: Ekonomie a redukce vyjadřování, explicitnost a implicitnost. In B. Tošovic & A. Wonisch (Eds.), *Interaktion von Internet und Stilistik, Internet und Stil* (s. 55–63). Graz: Institut für Slavistik der Karls-Franz-Universität Graz.

Hoffmannová, J., & Richterová, O. (2015). Si představ, by mě zajímalo, ti to ukážu: Jednoslabičné začátky syntaktických segmentů v mluvené češtině. *Časopis pro moderní filologii*, *97*(1), 9–20.

Chafe, W., & Danielowicz, J. (1987). Properties of spoken and written language. In M. Ghadessy (Eds.), *Thematic Development in English Text* (s. 83–113). London: Pinter Publisher.

Chloupek, J. (1962). O výzkumu nářeční syntaxe v terénu. In *Otázky slovanské syntaxe: Sborník brněnské syntaktické konference 17.–21. IV. 1961* (s. 416–418). Praha: SPN.

Jandová, E., David, J., Hoffmannová, J., Svobodová, D., & Müllerová, O. (2006). *Čeština na WWW chatu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.

Jefferson, G. (1984). On the organization of laughter in talk about troubles. In J. M. Atkinson & J. Heritage (Eds.), *Structures of Social Action* (s. 346–369). Cambridge: Cambridge University Press.

Jefferson, G., Sacks, H., & Schegloff, E. (1977). Preliminary notes on the sequential organization of smile and laughter. In *Pragmatics Microfiche*. Cambridge: Cambridge University, Department of Linguistics.

Koch, P., & Oesterreicher, W. (1985). Sprache der Nähe – Sprache der Distanz. Mündlichkeit und Schriftlichkeit im Spannungsfeld und Sprachgeschichte. *Romanistisches Jahrbuch*, *36*, 15–43.

Kopřivová, M., Komrsková, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., & Škarpová, M. (2017). *ORTOFON: Korpus neformální mluvené češtiny s víceúrovňovým přepisem* (Verze 1). Praha: ÚČNK FF UK. Dostupný z http://www.korpus.cz

Lišková, M. (2006). Některé komunikační a mluvnické aspekty počítačového slangu. In P. Pořízka & V. Polách (Eds.), *Tzv. základní výzkum v lingvistice—Desideratum, nebo realis?* (s. 46–52). Olomouc: UPOL.

Machač, P., & Zíková, M. (2013). Redukční procesy v řeči z hlediska fonetických rysů. In M. Beneš, P. Machač, Z. Palková, M. Prošek, K. Smejkalová, O. Uličný, & M. Zíková, *Studie k moderní mluvnici češtiny. 5, K české fonetice a pravopisu* (s. 17–44). Olomouc: UPOL.

Müllerová, O. (1989). Ke vztahu mluveného a psaného textu (srovnání mluveného a psaného vypravování). *Slovo a slovesnost*, *50*(3), 205–216.

Müllerová, O. (1994). *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*. Praha: Academia.

Müllerová, O. (2011). Výstavba mluvených projevů, jejich členění a syntax. In S. Čmejrková & J. Hoffmannová (Eds.), *Mluvená čeština: Hledání funkčního rozpětí* (s. 129–172). Praha: Academia.

Sinclair, J., & Mauranen, A. (2006). *Linear Unit Grammar: Integrating Speech and Writing*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins.

Thurlow, C., Lengel, L., & Tomic, A. (2004). *Computer Mediated Communication: Social Interaction and the Internet*. London/Thousand Oaks/New Delhi: Sage.

Zasina, A. J., Lukeš, D., Komrsková, Z., Poukarová, P., & Řehořková, A. (2018). *Koditex: Korpus diverzifikovaných textů*. Praha: ÚČNK FF UK. Dostupný z http://www.korpus.cz

Přehled publikační, akademické a pedagogické činnosti

Publikační činnost

Kapitoly v knižních publikacích

Čermáková, A., Jílková, L., Komrsková, Z., Kopřivová, M., & Poukarová, P. (2019). Diskurzní markery. In J. Hoffmannová, J. Homoláč, & K. Mrázková (Eds.), *Syntax mluvené češtiny* (s. 244–351). Praha: Academia.

Hoffmannová, J., Komrsková, Z., Poukarová, P., & Zaepernicková, E. (2019). Reprodukce řeči/myšlení v mluvených projevech. In J. Hoffmannová, J. Homoláč, & K. Mrázková (Eds.), *Syntax mluvené češtiny* (s. 142–186). Praha: Academia.

Komrsková, Z., Poukarová, P., & Havlík, M. (2019). Překryvy replik. In J. Hoffmannová, J. Homoláč, & K. Mrázková (Eds.), *Syntax mluvené češtiny* (s. 102–116). Praha: Academia.

Cvrček, V., Komrsková, Z., & Lukeš, D. (2018). Rozsah registrové variability textů. In D. Kučera, J. M. Havigerová, J. Haviger, V. Cvrček, Z. Komrsková, D. Lukeš, T. Jelínek, T. Urbánek, & J. Franková, *Výzkum CPACT: Komputační psycholingvistická analýza českého textu* (s. 153–172). České Budějovice: PF JU.

Vyskočilová, K., Dvořáková, K., & Komrsková, Z. (2017). Školství v českých vesnicích v rumunském Banátu. In M. Stluka, & M. Škrabal (Eds.), *Lifka a czban* (s. 72–81). Praha: NLN.

Studie a články v odborných periodicích

Cvrček, V., Komrsková, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., Řehořková, A., Zasina, A., & Benko, V. (2020). Comparing web-crawled and traditional corpora. *Language Resources & Evaluation* [online]. https://doi.org/10.1007/s10579-020-09487-4

Komrsková, Z. (2019). Užívání emotikonů v soukromé e-mailové komunikaci. *Jazykovědné aktuality*, LVI(1–2), 26–32.

Komrsková, Z., & Poukarová, P. (2019). In which clause do subordinate conjunctions prosodically belong? *Jazykovedny časopis*, 70(2), 216–224.

Kopřivová M., Komrsková Z., Poukarová P., & Lukeš D. (2019). Relevant criteria for selection of spoken data: Theory meets practice. *Jazykovedný časopis*, 70(2), 324–335.

Laubeová, Z. (2019). Tři korpusové konference. *Jazykovědné aktuality*, LVI(3–4), 119–122.

Zasina A., & Komrsková Z. (2019). Koditex – korpus diverzifikovaných textů. *Studie z aplikované lingvistiky*, 10(1), 127–132.

Cvrček, V., Komrsková, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., Řehořková, A., & Zasina, A. (2018). Variabilita češtiny: multidimenzionální analýza. *Slovo a slovesnost*, 79(4), 293–321.

Komrsková, Z. (2018). Chápeš a rozumíš v mluveném spontánním dialogu. *Nová Čeština doma & ve světě*, 11, 53–61.

Komrsková, Z., & Poukarová, P. (2018). Jak najít společnou řeč aneb Překryvy replik ve dvou televizních pořadech. *Časopis pro moderní filologii*, 100(1), 24–41.

Komrsková Z., & Poukarová P. (2018). Kdo, kdy a proč skáče komu do řeči aneb překryvy ve spontánní mluvené češtině. *Korpus – gramatika – axiologie*, 17, 41–56.

Čermáková, A., Komrsková, Z., Kopřivová, M., & Poukarová, P. (2017). Between syntax and pragmatics: the causal conjunction protože in spoken and written czech. *Corpus Pragmatics*, 1(4), 1–22.

Hoffmannová, J., Komrsková, Z., & Poukarová, P. (2017). Reprodukce řeči/myšlení v mluvených projevech jako předmět korpusového výzkumu. *Korpus – gramatika – axiologie,* 15, 3–26.

Hoffmannová, J., Komrsková, Z., & Poukarová, P. (2017). "Reprodukce" řeči v mluveném projevu (řeč přímá, nepřímá, ev. polopřímá téměř sto let po Hallerovi). *Naše řeč*, 100(3), 168–177.

Komrsková, Z. (2017). What does že jo (and že ne) mean in spoken dialogue. *Jazykovedný časopis*, 68(2), 229–237.

Komrsková, Z., Kopřivová, M., Lukeš, D., Poukarová. P., & Goláňová, H. (2017). New spoken corpora of Czech: ORTOFON and DIALEKT. *Jazykovedný časopis*, 68(2), 219–228.

Kopřivová, M., Komrsková, Z., Lukeš, D., & Poukarová, P. (2017). Korpus ORAL: sestavení, lemmatizace a morfologické značkování. *Korpus – gramatika – axiologie*, 15, 47–67.

Poukarová, P., Komrsková, Z., Kopřivová, M., & Lukeš. D. (2015). Slovo *to* v mluvených korpusech ČNK, jeho prefixace a reduplikace. *Časopis pro moderní filologii*, 97(1), 21–30.

Příspěvky v konferenčních sbornících

Lukeš, D., Kopřivová, M., Komrsková, Z., & Poukarová, P. (2019). Creating a sociologically balanced spoken corpus. In *Proceedings of the international conference Corpus Linguistics – 2019* (s. 40–47). Petrohrad: Saint Petersburg University Press.

Lukeš, D., Kopřivová, M., Komrsková, Z., & Poukarová, P. (2018). Pronunciation variants and asr of colloquial speech: a case study on Czech. In Calzolari N., Choukri K., Cieri C., Declerck T., et al.: *Proceedings of the Eleventh International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2018)* (s. 2704–2709). Miyazaki: European Language Resources Association.

Poukarová, P., Komrsková, Z., Kopřivová, M., & Lukeš. D. (2017). Avenues for research on informal spoken czech based on available corpora. In P. Pezik, J. Walinski (Eds.): *Language, Corpora and Cognition* (s. 145–162). Peter Lang.

Komrsková, Z. (2016). Komunikace prostřednictvím emotikonů. In M. Veselka, D. Nowicka, N. Czemplik, & C. Neumann (Eds.), *Vícejazyčnost. Sborník z konference InterFaces* (s. 17–29). Praha: Karolinum.

Komrsková, Z. (2015). The use of acronyms in different communication modes (a corpus-based study). In K. Gajdošová, & A. Žáková (Eds.), *Natural Language Processing, Corpus Linguistics, Lexicography* (s. 63–71). Lüdenscheid: RAM-Verlag.

Lukeš, D., Klimešová, P., Komrsková, Z., & Kopřivová, M. (2015): Experimental tagging of the ORAL series corpora: Insights on using a stochastic tagger. In P. Král, & V. Matoušek (Eds.), *Text, Speech, and Dialogue* (s. 388–396). Switzerland: Springer International Publishing.

Komrsková, Z. (2014). Emotikony a lingvistika. In *Lingvistika Praha*. Praha: FF UK.

Kopřivová, M., Goláňová, H., Klimešová, P., Komrsková, Z., & Lukeš, D. (2014). Multi-tier transcription of informal spoken Czech: The ORTOFON corpus approach. In M. Veselovská, & M. Janebová (Eds.), *Complex Visibles Out There* (s. 529–544). Olomouc: UPOL.

Data

Kopřivová, M., Laubeová, Z., Lukeš, D., & Poukarová, P. (2019). *ORATOR: Korpus monologů*. Praha: ÚČNK FF UK. Dostupný z http://www.korpus.cz

Zasina, A. J., Lukeš, D., Komrsková, Z., Poukarová, P., & Řehořková, A. (2018). *Koditex: korpus diverzifikovaných textů*. Praha: ÚČNK FF UK. Dostupný z http://www.korpus.cz

Goláňová, H., Waclawičová, M., Komrsková, Z., Lukeš, D., Kopřivová, M., & Poukarová, P. (2017). *DIALEKT: nářeční korpus, verze 1 z 2. 6. 2017*. Praha: ÚČNK FF UK. Dostupný z http://www.korpus.cz

Kopřivová, M., Komrsková, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., & Škarpová, M. (2017). *ORTOFON: korpus neformální mluvené češtiny s víceúrovňovým přepisem, verze 1 z 2. 6. 2017*. Praha: ÚČNK FF UK. Dostupný z http://www.korpus.cz

Kopřivová, M., Lukeš, D., Komrsková, Z., Poukarová, P., Waclawičová, M., Benešová, L., & Křen, M. (2017). *ORAL: korpus neformální mluvené češtiny, verze 1 z 2. 6. 2017*. Praha: ÚČNK FF UK. Dostupný z http://www.korpus.cz

Akademická činnost

od 1/2019–	členka týmu v projektu GAČR, 19-21523S (Podíl syntaktických, prozodických a neverbálních prostředků na sekvenčním utváření rozhovorů v češtině; Mgr. Martin Havlík, Ph.D.)
2018	členka týmu v projektu GAČR, 16-19087S (*Komputační psycholingvistická analýza českého textu*; PhDr. Dalibor Kučera, Ph.D.)

2015–2017	členka týmu v projektu GAČR, 15-01116S (*Syntax mluvené češtiny*; prof. PhDr. Jana Hoffmannová DrSc.)
od 9/2013	sekce mluvených korpusů v ÚČNK FF UK

Pedagogická činnost

od 2015	seminář Transkripce pro mluvené korpusy (s M. Kopřivovou, D. Lukešem, P. Poukarovou)
od 2014	workshopy pro studenty, pedagogy a veřejnost (náplň: práce s korpusy ČNK, transkripční program Elan), pořádané na FF UK, FF JU, Philologische Fakultät Universität Leipzig